

ПАМ'ЯТАЄМО ПРО ТРАГЕДІЮ ГОЛОКОСТУ, ЗГАДУЄМО ПРИКЛАДИ ЛЮДЯНОСТІ

Згідно резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 1 листопада 2005 року 27 січня є Міжнародним днем пам'яті жертв Голокосту. 75 років тому, саме в цей день 1945-го радянська армія звільнила в'язнів найбільшого нацистського табору смерті Аушвіц-Біркенау (біля польського міста Освенцим). За час існування цього концтабору загинуло, за різними оцінками, від 1,5 до 2,2 млн людей. За роки Другої світової війни жертвами нацизму стали 6 млн євреїв з багатьох європейських країн.

Приблизно за три тижні до нападу на СРСР німецькою владою було створено спеціальні загони поліції – айнзацгрупи. Їхнє завдання полягало в тому, щоб гарантувати «політичну безпеку» в тилу. Айнзацкоманди повинні були «прочищати» райони від євреїв, комуністичних діячів, різних агентів, небажаних елементів із соціальних, політичних чи расових причин. У перші тижні окупації України єврейське населення методично винищували айнзацкоманди, потім євреїв заганяли в гетто і депортували до концентраційних таборів. Це була трагедія на місяці, на роки. Нелегко

переховати в лісі. У молодняку викопали яму-схрон, утепили її соломкою, зробили лежанку і там Марек переховувався до березня 1944 року.

Юнак Федір випасав у лісі худобу. Восени 1941 року натрапив на криївку, в якій переховувалися два євреї. Вони розповіли, що вночі потай виходили зі схованки, щоб знайти на дорозі хоч кілька цукрових буряків, випадково загублених чехами, які возили їх на залізничну станцію зі своїх господарств. І цими євреями опікувалися Кондратюки аж до визволення від німців. Згодом було зроблено ще кілька криївок. Всього за роки війни

сім'я Кондратюків переховувала 17 євреїв. За словами Федора Лук'яновича, п'ятеро були перехідні, тобто деякий час переховувалися в інших знайомих. Сім'я Кондратюків переховувала родичів Василя Вальдмана – нині жителя міста Острога, колишнього директора місцевого плодоконсервного заводу. Приходили до хати Кондратюків не лише Гітля Вальдман, її дочка Малка, але й син Бузік, невістка Бранзля, дочка Ривка. Коли восени 1943 року померла тітка В. Вальдмана – Гітля, батьки Федора допомогли похоронити її в лісі...

Весною 1944 року зі своїх криївок змогли вийти брати Мотель і Юра Ключніки зі Здолбунова, Гольблом, який працював до війни зв'язковцем у с. Оженині, та інші євреї, якими опікувалася сім'я Кондратюків. Кожному із врятованих Лук'ян та Федора Кондратюки приготували харчів у дорогу.

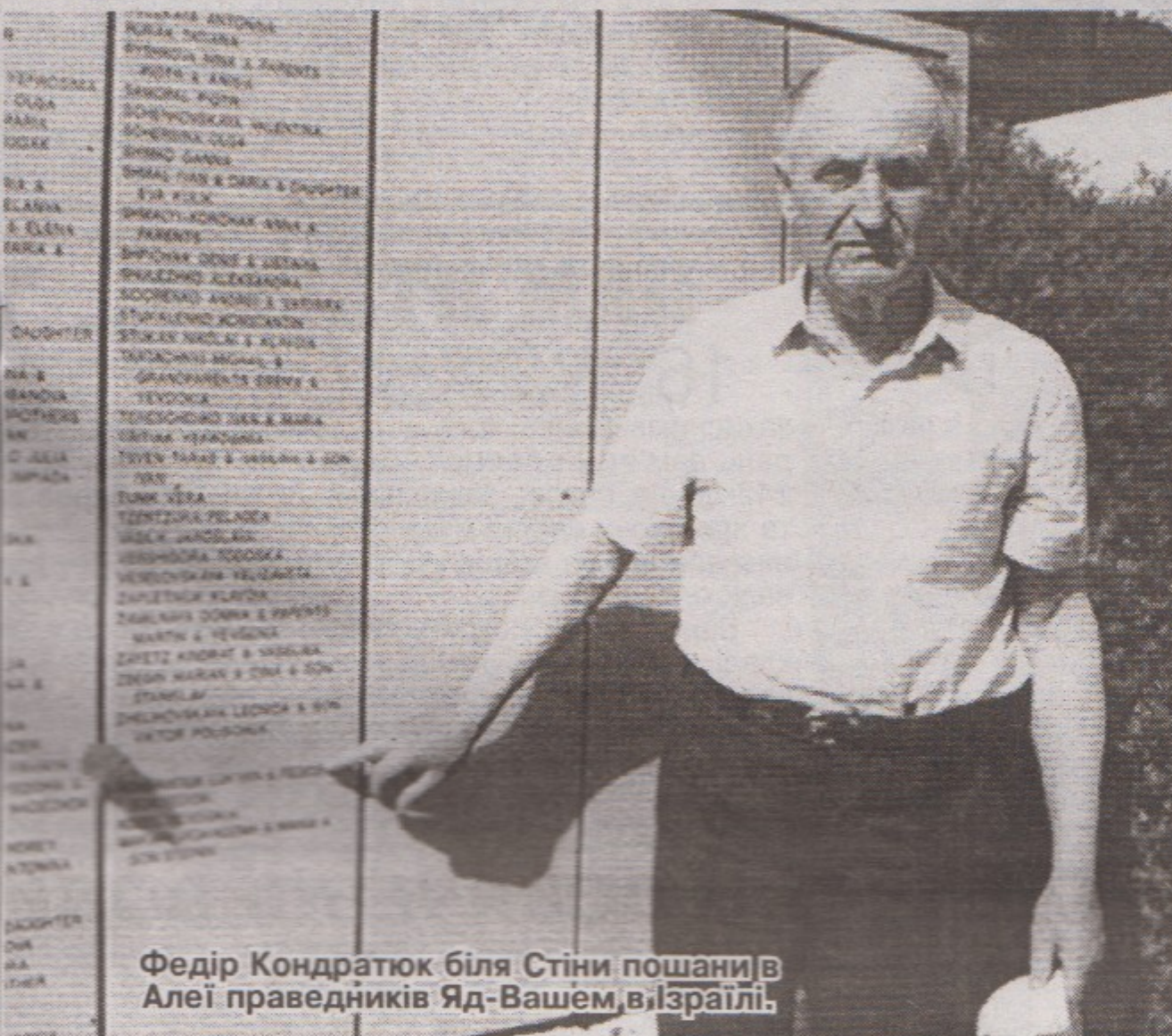
...В 1992 році Товариством

єврейської культури України та Фондом «Пам'ять жертв фашизму» Федору Кондратюку присвоєно звання Праведник народів світу. Посмертно таке саме звання присвоєно Лук'яну та Федорі Кондратюкам. 1 червня 1997 року комісією, створеною при Національному інституті пам'яті Катастрофи і Героїзму Яд-Вашем* (Ізраїль), Лук'яну, Федорі та їхньому синові Федору присвоєно звання Праведник світу, нагороджено почесною грамотою та медаллю Праведник народів світу. Згідно рішення цієї ж комісії їхні імена викарбувано на Стіні пошани в Алеї Праведників Яд-Вашем.

В останні роки Голокосту в м. Острозі та навколишніх селах євреям допомагали й інші місцеві жителі, які, ризикуючи власним життям, переховували їх: Софія Ніколайчук, Клавдія Рудюк, Ніна Садовнік, Степан Макаревич, Кузьма Макаревич, Марія Макаревич, Євдокія Козел. Вони теж отримали звання «Праведник народів світу».

Хороші справи, добрі вчинки пам'ятаються і через десятиліття. Коли ж збережено життя людям ціною власного, то імена рятівників у пам'яті наступних поколінь житимуть вічно.

← **Марія ДАНИЛЮК,**
завідувачка відділу історії ДІКЗ м. Острога
Володимир БОНДАРЧУК, вчений секретар

**Федір Кондратюк біля Стіни пошани в
Алеї праведників Яд-Вашем в Ізраїлі.**

жилося й тим, хто був на волі чи втікав з гетто. Доводилося переховуватися, жити напівголодним, мерзнути... Деякі втікачі потрапляли до лав УПА чи до загонів радянських партизан, інші переховувалися у цивільного населення. Але не кожний слов'янин наважувався тижнями, місяцями, а то й роками переховувати, годувати, одягати євреїв, ставлячи під загрозу своє життя, а також життя близьких і рідних.

Сім'я Кондратюків з Оженина не зважала на небезпеку втратити власне життя, рятуючи життя інших. Федір Лук'янович Кондратюк проживав на лісовому кордоні біля Оженина до 1944 року з батьками – Лук'яном Феодосійовичем і Федорою Порфирівною. Батько був лісником. Син допомагав батькові в лісі, а також по господарству. У роки війни в селі Оженин була фірма «Гельмус», яка будувала шосейні дороги. 1941 року залізницею підвозили камінь для будівництва дороги з Оженина до Тайкур. Вагони розвантажували євреї з острозького гетто.

...Пізньої осені до хати Кондратюків прийшов чоловік на ім'я Марек. Він дуже змерз і, грючись під грубкою, розповів, що розвантажував вагони разом з іншими євреями. Сказавши охоронцю, що хоче напиться води, Марек відділився від гурту. Вартовий якийсь не звернув на нього уваги. Таким чином йому вдалося втекти. Його нагодували, обігріли і вирішили